

Guia de llenguatge inclusiu

**Recomanacions i recursos per a una comunicació més
respectuosa, accessible i representativa de la comunitat
educativa.**

Unitat d'Igualtat.
—Escola Superior
de Disseny de València

01.Introducció

Des de la creació de la **Unitat d'Igualtat a l'EASD de València**, l'ús d'un llenguatge inclusiu i igualitari forma part de les pràctiques habituals de comunicació al nostre centre. Tant en l'elaboració de materials docents com en la redacció de documents administratius, reglaments o comunicacions adreçades a l'alumnat, el professorat ha anat incorporant fórmules lingüístiques que afavoreixen una representació igualitària de dones i homes i lliure de biaixos sexistes.

Conscients de la nostra tasca contínua per mantindre la qualitat docent a l'EASD, la revisió periòdica de les guies docents constitueix una oportunitat per a reflexionar sobre la manera com ens expressem i actualitzar aspectes orientats a una comunicació més inclusiva. Amb esta finalitat, este document recull algunes recomanacions i exemples senzills que poden resultar útils durant l'actualització de les guies.

L'enfocament d'estes suggerències es basa en el **principi d'adequació**. Es tracta d'atendre la diversitat del nostre centre i no únicament valorar si una expressió és correcta des d'un punt de vista gramatical. Tal com assenyala l'equip d'investigació *Lingualitarias*, responsable de la Guia d'igualtat en el llenguatge de la Universitat de València, l'ús adequat al context del llenguatge és una de les alternatives igualitàries que garanteixen una comunicació inclusiva efectiva, correcta i natural.

Atenent el nostre entorn, l'EASD de València és un espai en què conviuen diferents expressions de gènere, realitats no binàries, així com identitats i cultures heterogènies. Per això, és important que el nostre llenguatge contribuïsca a reconèixer esta **pluralitat i afavorisca la representació** de totes les persones.

Cal destacar que estes recomanacions no tenen caràcter vinculant; més bé pretenen **facilitar recursos** que permeten resoldre dubtes freqüents i reflectir la realitat de les nostres aules. En definitiva, donar suport a la tasca del professorat en el seu compromís amb un entorn educatiu més respectuós.

MARC NORMATIU:

- LLei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.
- Llei 9/2003, de 2 de abril, de la Generalitat Valenciana, per a la igualtat entre homes i dones.

02. Recomanacions d'ús

Recursos per a un llenguatge inclusiu

TIP 01

Substantius genèrics, col·lectius o abstractes

Fer servir termes que incloguen totes les persones sense necessitat de marcar el gènere.

COL·LECTIUS: Substituïxen referències a grups de persones mitjançant un substantiu que engloba el conjunt.

l'alumnat (els alumnes, les alumnes)
l'estudiantat (els estudiants, les estudiants)
el professorat (els professors, les professores)
la joventut (els joves, les joves)

Exemple

- ✗ ~~Els alumnes entregaran el treball.~~
- ✓ L'alumnat entregará el treball.

ABSTRACTES: Substitueixen la referència a la persona pel càrrec, òrgan o funció que exerceix.

la direcció (el director, la directora)
la secretaria (el secretari, la secretaria)
la caporalia / la prefectura (el cap, la cap)
la coordinació (el coordinador, la coordinadora)

Exemple

- ✗ ~~Els directors decidiran la data de reunió.~~
- ✓ La direcció decidirà la data de reunió.

TIP 02

Formes interpersonals i perífrasis inclusives com a alternatives al masculí genèric

FORMA INTERPERSONAL: estratègia gramatical on s'evita l'ús de substantius marcats per gènere, enfocant-se en l'acció, el procés o l'objecte.

Ejemplo

~~X Els interessats hauran de presentar la documentació abans del termini establert.~~

✓ La documentació s'haurà de presentar abans del termini establert.

PERÍFRASIS INCLUSIVES: substituir el substantiu masculí per expressions que incloguen explícitament totes les persones.

Ejemplo

~~X Els beneficiaris de les ajudes.~~

✓ Les persones beneficiàries de les ajudes.

TIP 03

Ometre els articles

Ometre els articles quan acompanyen a substantius que s'utilitzen de manera comuna per a tots els gèneres, afavorint expressions més neutres i inclusives.

Ejemplo

~~X La majoria dels estudiants van arribar amb retard.~~

✓ La majoria d'estudiants van arribar amb retard.

TIP 04

Desdoblament de gènere

Fer servir el desdoblament de gènere (menció explícita de les formes femenina i masculina) quan no siga possible recórrer a termes neutres, col·lectius o inclusius.

Exemple

~~X La majoria de les places de funcionaris docents van quedar vacants.~~

✓ La majoria de les places de funcionàries i funcionaris docents van quedar vacants.

Quan s'utilitze aquesta estratègia de manera recurrent en un mateix text, es recomana alternar l'ordre d'aparició de les formes femenina i masculina per a afavorir un tractament equilibrat i inclusiu del llenguatge.

Ejemplo

✓ Les professores i els professors de l'assignatura.

✓ L'alumne i l'alumna de TFG.

TIP 05

Concordança per proximitat

Consisteix a fer concordar l'adjectiu o participi amb el substantiu més pròxim, independentment que el grup incloga referents de diferents gèneres.

Exemple

✓ Els alumnes i les alumnes matriculades en el curs rebran informació addicional per correu electrònic.

En aquest cas, el participi «matriculades» concorda amb el substantiu femení més pròxim («alumnes»), però fa referència al conjunt dels alumnes i les alumnes.

TIP 06

Evitar l'ús de símbols no lingüístics així com limitar les barres (/) i els guions (-).

L'arrova (@) i la lletra «x» presenten dificultats de lectura, pronunciació i accessibilitat. Per aquest motiu, no es recomana la seua utilització en textos administratius, acadèmics o institucionals.

Les barres (/) i els guions (-) dificulten la lectura fluida i no tenen una pronunciació unívoca. Per això, es recomana evitar el seu ús en textos redactats i documents de caràcter formal. No obstant això, poden resultar útils en formularis, impresos, encapçalaments, taules, qüestionaris o altres textos esquemàtics on prevalga l'economia de l'espai i la informació es presente de manera sintètica.

Com usar aquests recursos?

01. Varietat

Fer servir diferents opcions al llarg del text és la clau perquè no resulte repetitiu o difícil de llegir.

Exemple

✓ “Benvingudes i benvinguts a les defenses de TFM del curs (...) L'alumnat ací present (...) les persones assistents (...) la direcció del centre...”

02. Estratègies de visibilització

Intentar visibilitzar el gènere femení en la mesura que siga possible. Sempre que es puga, si el subjecte és femení, nomenar-lo. Exemple: “La directora del centre Encarna Arnau” en lloc de “La direcció del centre”. Dins d'aquestes estratègies també entra **nomenar pel seu nom a les autores en les bibliografies** i no per les seues sigles, encara que les normes APA apunten al contrari.

03. Parlar del què i no del qui

Exemple

- X ~~L'alumne serà avaluat d'acord amb la rúbrica.~~
- ✓ El treball serà avaluat d'acord amb la rúbrica.

04. Ser redundant amb la paraula “dona” és discriminatori

Exemple

- X ~~La primera dona presidenta de Xile.~~
- ✓ La presidenta de Xile.

05. Fer servir el desdoblament només al inici i final del text

És bona opció el desdoblament a l'inici i al final del text, i la resta del text NO cal desdoblar més per a no resultar enrevessat.

Exemple

- ✓ “Les estudiants i els estudiants que participen d'aquesta assignatura (...) i per concloure estaran aprovats i aprovades si...”

03. Ús de formes inclusives per a les identitats no-binàries

A l'EASD de València entenem el disseny com una ferramenta de transformació, empatia i avantguarda. Pel perfil divers del nostre alumnat, les fórmules lingüístiques tradicionals sovint no reflectixen la realitat de les nostres aules, especialment pel que fa a les identitats no-binàries.

Com a centre d'ensenyament superior, tenim la responsabilitat pedagògica de crear entorns segurs on totes les persones se senten nomenades i representades. La llengua és una realitat viva i, com a tal, evoluciona per a donar resposta a necessitats socials i comunicatives.

Per això, animem el professorat que així ho desitge a incorporar formes lingüístiques inclusives que facen visibles les identitats no-binàries en les seues guies docents, materials de classe o comunicacions. En valencià conviuen diverses propostes, entre les quals destaca l'ús del **morfema -i** (*totis, alumnis, professoris, creativis*), juntament amb altres recursos que contribuïxen a una comunicació més inclusiva.

Per què optar per un morfema vocàlic davant d'altres fórmules gràfiques?

Per accessibilitat: A diferència de recursos gràfics com la «@» o la «x», els morfemes vocàlics es poden llegir en veu alta amb naturalitat i són compatibles amb els lectors de pantalla utilitzats per les persones amb discapacitat visual.

Per inclusió: L'ús d'estes formes contribuïx a fer visibles les identitats no-binàries, reforça el respecte cap a la diversitat de gènere i afavorix un entorn d'aprenentatge més acollidor des del primer contacte.

L'ús d'estos recursos és voluntari i conviu perfectament amb altres estratègies de llenguatge inclusiu basades en formes col·lectives o neutres, com ara l'alumnat, el professorat, l'equip docent o les persones participants, recollides en esta guia.

04. Bibliografia

Escola d'Art i Superior de Disseny d'Alcoi. (2021). *Llenguatge per a la igualtat. Guia d'ús no sexista del llenguatge a l'EASDA Alcoi*. Departament d'Igualtat.

<https://easdalcoi.es>

Quilis Merín, M. P., Montañez Mesas, M. P., Albelda Marco, M., & Carcelén Guerrero, A. (2024). *Guía de igualdad en el lenguaje*. Universitat de València.

Universidad Miguel Hernández de Elche. (2021). *Guía de recomendaciones para un lenguaje no sexista e inclusivo*. Vicerrectorado de Inclusión, Sostenibilidad y Deportes. <https://umh.es>

Universitat d'Alacant. (2020). *Guia d'ús de llenguatge no sexista en la Universitat d'Alacant*. Unitat d'Igualtat. <https://ua.es>